

SZÉKELY NÉPZENE ÉS NÉPTÁNC

SZERKESZTETTE
PÁVAI ISTVÁN ÉS SÓFALVI EMESE

Hagyományok Háza – Budapest
Pécsi Tudományegyetem – Pécs
Pro Énlaka Alapítvány – Énlaka

2018

TÁNCALKALMAK, VIGASSÁGOK A RÉGI SZÉKELYFÖLDÖN

A székelység történetére irányuló kutakodásaim során, a 16 – 19. századi írott források (az erdélyi magyar történeti emlékirodalom, az udvarhelyszéki törvénykezési, egyházlátogatási és községi jegyzőkönyvek, útleírás stb.) áttekintése közben számos olyan tánc történeti adatra bukkantam, amelyek segítségével, úgy gondolom, tovább árnyalható az erdélyi magyarság, ezen belül a székelység tánc kultúrájáról, szokásairól, hagyományairól kialakult képünk.¹ Az adatok rávilágítanak a kor egykori táncéletre, s tovább gazdagítják eddigi ismereteinket a régi Székelyföld „egy-egy zajosabb eseményéről”, a szokásos táncalkalmakról (lakodalom, farsang, fonó stb.), különböző, elsősorban egyházi ünnepekhez (búcsú) kötődő vigasságokról. A székely tánc történeti kutatás szempontjából egyáltalán nem lebecsülendők tehát ezek a szórványos adatok, mert számos, eddig ismeretlen, de fontos mozaikdarabbal járulnak hozzá az egykori erdélyi, illetve székely táncalkalmak, táncszokások jobb megvilágításához.

A Székelyföld tánc kultúrájára vonatkozó korai (16. századi) források nagyon szórványosak, hézagosak. A táncalkalmakat, vigasságokat (1590: *menjegzeo*², *lakodalom*³, 1592: *kerezteleo*⁴, 1593: *hazasodas*⁵, 1594: *farsang*⁶, 1595: *nasz*⁷, 1596: *mulatsag*⁸, *leanj nezeo*⁹, 1598: *menjegzeo*¹⁰, 1600: *menieghzeo*¹¹) éppen hogy megemlítik, s néha azoknak esetleges helyszínéről (1589: *korczyoma*¹², 1590: *sokadalom*¹³, 1592: *sokadalom*¹⁴, 1595: *uassar*¹⁵, 1598: *korchoma*¹⁶, 1599: *sokadalom*¹⁷) csak röviden tájékoztatnak. Természetes, hogy a korabeli ember számára „a mulatságra, a vidám életöröm kibontakoztatására” elsősorban a vasárnapok és a családi, valamint az egyházi ünnepek szolgáltatnak lehetőséget. Még akkor is, ha a kikapcsolódást, a vigalmat, a szórakozást, hogy „ne csapjon át mértékvesztésbe, másokat zavaró, káros következményeket érlelő tombolásban”, egyházi – megyeszéke, presbitérium –

1 MN VI., PESOVÁR 2003, 9–20. o.

2 SzOkl. Új s. I. 130, 132. o.

3 Uo. 205. o.

4 Uo. II. 134. o.

5 Uo. 161. o.

6 Uo. 172. o.

7 Uo. 187. o.

8 Uo. 268. o.

9 Uo. 270. o.

10 Uo. III. 93 o.

11 Uo. 179. o.

12 Uo. I. 43. o.

13 Uo. 144., 145., 194. és 303. o.

14 Uo. II. 109 - 110, 318. o.

15 Uo. 230. o.

16 Uo. III. 69., 139. és 219. o.

17 Uo. 39. és 123. o.

és világi intézmények – központi, széki és helyi – igyekeztek felügyelni, s az ünneprontókat, éjszaka kocsmákra járókat kellő – sok esetben hiábavaló – szigorral megbüntetni.¹⁸

A 17. századból számos táncot tiltó rendtartást ismerünk. Ezekből, a szankciók milyensége és mennyisége mellett, az egykori táncmultságok, vigasságok „rendjét” (időpontjait), az egyház szentesítette ősi ünnepnapok szokás- és hagyományvilágát is ki lehet hámozni, valamint azt is, hogy a korabeli zenében mely hangszerek játszottak szerepet.

Marosszék statútumában (1610 – 1718. IV. rész, 13. és 16. art.) olvashatjuk, hogy vannak „olyan emberek, kik midőn Isten ő felsége borbéli áldását nyújtja, azzal visszaélvén, éjszakának idején *dözsölnek, kiáltoznak, virdítnak*, vagy inkább ordítanak, káromkodnak etc.,” Megzabolázásuk érdekében elrendelték a falukon levő kocsmák éjszakai zárva tartását („ki éjszaka innya akar, igyék maga szállásán”). Az éjszaka csendjét zavarókat a bírónak és az éjjeliőröknek volt kötelessége „megfogni és virradtig a kalodában ütni s tartani”.¹⁹ A vasárnapi táncolás tilalmát („valakik, lakodalom vagy inkább menyegző nem lévén, Vasárnap és Sátoros ünnepek első napján *dombolnak, tánczolnak*”) megszegőket súlyos pénzbírsággal büntették.²⁰ Ebből következik viszont, hogy a sátoros ünnepek – karácsony, húsvét, pünkösöd – másodnapján szabad volt a tánc...

A vasárnapi tánctilalom elsősorban a szertartások (mise, prédikáció, „templomozás”, vecsernye) idejére vonatkozott. A 17. század elején, 1602-ben Berekeresztúr (Marosszék megye) egyik határozata ezzel kapcsolatosan így szól: „Mivelhogy a vasárnap az egész kereszténység közt megtartatik és az Isten is megparancsolta, hogy az hetedik napon ötet szolgáljuk: szentséges dologban foglalja ember azon a napon magát. [...] Item vasárnap prédikáció végéig senki korcsomát ne szolgáltatson, se ne áruljon, ne *sípoljon, hegedüljön, tomboljon, rikoltson*: arra az egyházfiak és bírák mindenik faluban vigyázzanak. És ha lenne, a megyének tartozzanak megjelenteni és a megye 12 forint bírságot venni. Ha a megye meg nem büntetné, a tisztartó büntetése alatt légyenek”.²¹

1649-ban Marosvásárhely szabad királyi város magisztrátusa annak érdekében alkot szigorú törvényeket, hogy polgárai a heti robotolás után a vasárnapot „Isten Innepéhez” méltó buzgólkodással, csendben tölthessék. Ezért, (némelyek panaszolkodását is értvén) „a Vasárnapi Hegedülés, Lantolás, Tzimbalmozás, Kobzolás, Sipolás” felől azt végeztek, hogy akit háznál „akármicsoda névvel nevezhető muzsika szerszámmal való” mulatozáson érnek, három forintra büntessék. Aki pedig „Hegedül, czimbalmol, kobzol, lantol, sipol” vagy háznál, vagy a korcsmán vasárnap, ha rajta kapják „tölle a hegedüt elveszik, és a Földhöz verik és magát is az Kaliczkában tészik, ...” Kivétel ez alól, mikor a városban a sokadalom vasárnapra esik „mert akkor mindennek [táncnak, zenének] szabatos lészen”.²²

A 17. század derekán Csík-, Gyergyó- és Kászoszékben a guzsalyosban járást, együtt szórakozást, táncot tiltották és büntették a „jó erkölcs őrizői”. 1650-ben Petki István főtisztsege alatt összeállított constitutio kimondja: „az iffiaknak mind korcsmán éjjel való heverések, s azért az leány renden valóknak is *guzsalyasban* való járáások és az iffiakkal való gyülekezetek is szabad ne legyen. Valamely háznál gyülekezetek lenne, tartozzanak a Birák és Polgárok sőt egyéb rendek is a tisztnek megjelenteni és a Tiszt az olyan szállást adó emberen

18 IMRE 1983, 88–120. o.

19 KOLOSVÁRI – ÓVÁRI 1885, 72.o.

20 Uo. 73. o.

21 IMRE 1983, 282. o.

22 KOLOSVÁRI – ÓVÁRI 1885, 89. o.

vegyen 12 ft. az olyan gyülekezetben levő iffiakon is egy egy forintot”.²³ Hasonló intézkedések Udvarhelyszékről is ismeretesek, a 18. század húszas éveiből [lásd alább].

1662-ben a „szigorú vallásos szemléletmód jegyében” újabb végzéssel egészül ki Berekeresztúr [Marosszék] „megyéjének” régi törvénye. Írásba foglalják, hogy: „szombat estvéjén semmi praetextus [ürügy] alatt senkinek ne legyen szabad *dorbézolni, kalákázni és táncolni*”.²⁴

Kozmás (Csíkszék) megyéjének törvényeiből, amelyeket Lakatos István esperes, helybeli plébános gyűjtött össze „az régi megye könyveinek írásaiból” 1692 januárjában, az derül ki, hogy az ifjúságnak engedélyt kellett kérni, és akkor szabad volt a tánc, de semmiképp sem délelőtt [mise alatt], sem vecsernye idején. „Eleitől fogva régi időben is mindenkor tilalma volt az (:sátoros:) ünnepeken való táncolásnak, *királynéasszony-ültetésnek* [püünkösdlés, püünkösdi királynézás], *mely pogányoktól maradt szokás* ezután is tilalmas; hanem az ifiak abból az ordinarius parochus paptól vegyenek engedelmet és szabadságot ...” Azoknak, akik a tiltás ellenére táncoltak, büntetésük külön-külön 1 forint volt. Hasonló bírságot helyeztek kilátásba, s időbeli korlátot szabtak a „Szent János estin való virrasztáson” való táncolásnak is. Ekkor a tánc csak késő vacsora idejéig, „mikor ember le szokot nyugonni ágyában” volt megengedve, „az is tisztességesen”. Semmiképpen sem tarthatott éjfélig, még kevésbé hajnalig, avagy virradatig.²⁵

A fentiekből világosan kiderül, hogy a lányok termékenységvarázslással összekötött püünkösdi köszöntője, a püünkösdi énekes-táncos adománygyűjtés, amely táncmulatsággal zárult, a korabeli Székelyföldön is szokásban volt. Az egyház „*pogányoktól maradt*nak” tartotta, s elsősorban ezért tiltotta, akárcsak Keresztelő Szent János napján [jún. 24.] a gonoszüzés céljából gyűjtött, tűz köré gyülekezett ifjúság ugránczolásait és ünnepi táncait. Ennek ellenére a püünkösdi király- és királynéválasztás szokáskörébe tartozó *hesspávázás* és *királynézás* Udvarhelyszéken, a Sóvidéken (Sófalva, Parajd, Siklód) „napjainkban is élő, gyermekek által gyakorolt népszokás”.²⁶

Az elősorolt rendtartások, statútumok, paragrafusok adatait nagyon jól kiegészítik a székelyudvarhelyi Szent Miklós hegyi plébánia levéltárában fellelhető, az 1683–1702 közötti időszakot magában foglaló vizitációs jegyzőkönyv gyűjteményében olvasható ügyek, erkölcsi vétségek és a velük kapcsolatos határozatok, ítéletek, döntések. Ezekre a vétségekre egy-egy plébánia meglátogatása alkalmával derült fény, amikor az egyházközség [régiesen megye] a rendtartása ellen vétkezőket az egyházi vezetőknek, vagyis a főesperesnek és az őt kísérő prókátornak, jegyzőnek, úgymond kiadta [extradálta]. A látogatás alkalmával terítékre került vétkesekről kiderül, hogy az udvarhelyi esperesi kerületben nem volt minden rendben az erkölcsi normák betartása körül.²⁷ Az alábbiakban lássuk ezek közül azokat, amelyek a magyar, ezen belül a székely táncörténeti forrásainkat tovább gazdagítják.

1683:

Homoródremetei Pál Mihály házánál püünkösöd „innepiben tanczoltak, vasarnapokon is giakorta, de kicziodak nem lattattak”.²⁸

23 Uo. 90–91. o.

24 IMRE 1983, 93. és 285. o.

25 Uo. 285–292. o.

26 BARABÁS 1981. 160–169. o., BARABÁS 2015, 98–105. és 244–247. o.

27 FERENCZI 2001, 14–16.

28 GyFLSzGylvt. Vizitációs jegyzőkönyv. 1683–1702, 24. o.

[1690]:

Homoródremetei Gedő György házánál karácsony „innepiben tanczoltak”, de itt sem „lattattak kiczodák”.²⁹ Atyhában maga „Az Mester [is a] Gusaliasban tanczolt”.³⁰ Korondi Balázs Ferenc *cimboldmost* azzal vádolták az egyháziak, hogy „soha meg nem gyónt”.³¹ Farkaslakán Kovács András és Veres Pál fia István szintén bűnbe estek, mert Keresztelő Szent János napjának [jún. 24.] előestéjén „virraszto tűznél tanczoltak”.³² A szomszéd faluban, Székelyszentléleken pünkösöd ünnepében „Sebestyén Jánosni királine aszont ültettek, tanczoltak”, mégpedig Sándor Mihályné két leánya, Borka, Annok és Bartó János szolgálja, Márton. Az egyháziak a házigazdát, Jánost, arra kérték, hogy feleljen és „mencze magat [...] hogi hire s akarattjabol nem tanczoltak hazanal”.³³ Lengyelfalván, a Ferencz Györgyné házánál pünkösöd „innepiben kiralne aszont ültettek”.³⁴ Vágásban Boldizsár Lukácsékhoz, Dobai Balázsékhoz, Kovács Tamásékhoz „az farsangosok” bemenvén, ott táncoltak. Karácsony éjén Dobai György házánál is, aki mellesleg a vágási szentegyház bírója volt, „sokat tanczoltak”.³⁵ Illyés Miklósnál is „a Farsangosok” táncoltak.³⁶ Zetelakán maga a páter botránkoztatta meg a híveit, mert részegsége miatt „az veczjerniet” néha elmulasztotta, [...] az „korcziomat gyakorlotta”, énekelt [a menyegzős háznál is], részegeskedett. Molnár Sebestyénknél „az Farsangosok” táncoltak, Márton Balázs házánál pedig Pünkösöd „innepiben kiralynet ültettek”.³⁷

1694-ban máréfalvi Kis Andrásért feddték meg, mert pünkösöd „inepiben az czüriben tanczoltak”. Azzal mentette magát, hogy „czak leánykak gyermekek voltak, musikasok sem volt”.³⁸

1697. évi vizitáció alkalmával bethlenfalvi Márton Bálint „kiadatott”, mert „Pönkösd inepiben” a házánál táncoltak.³⁹

1702-ben a fenyédi Nagy Sárától azt kívánta az eklézsia, hogy fizessen 12 forintot, mert „Adventben, Karacson jnepin tanczoltak az iffusagok az hazoknal”, ezen felül pedig azt kérték tőle, hogy „hüttel adgja ki”, akik ott voltak. Nagy Istvánnéról is kiderült, hogy „oljan jenepeken tanczoltak az Jffusagok hazanal”, mikor szabad nem lett volna. Mivel „botránkoztattott”, tőle is 12 forintot követelt az eklézsia, valamint azt, hogy „akik házánál tanczoltak azokat is adgja ki hittel”.⁴⁰

*

A tánc kultúránk történetét a 18. századi „hagyománymentő” emlékiratokban is nyomon követhetjük. Közülük a legfontosabb – nemcsak Székelyföldre, hanem az egész Erdélyre vonatkozóan – altorjai báró Apor Péter (1676–1752) híres emlékiratíró életének fő műve a *Metamorphosis Transylvaniae, azaz: Erdélynek régi együgyű alázatos ideiben való gazdagságából*

---

29 Uo. 30. o.

30 Uo. 33. o.

31 Uo. 35. o.

32 Uo. 37. o.

33 Uo. 38. o.

34 Uo. 39. o.

35 Uo. 40. o.

36 Uo. 41. o.

37 Uo. 44–45. o.

38 Uo. 170. o.

39 Uo. 131. o.

40 Uo. 238. o.

ez mostani kevély, czifra felfordult állapotjában koldússágra való változása, (1736). Apor ugyanis, Kóczyány László szavaival élve „a köznyelv védelmében”, nemcsak az erdélyi, székelyföldi „tisztességes” káromkodásokat, tájnyelvi szavakat örökítette meg számunkra, hanem többek közt korának *úri* táncait, táncalkalmait, vigasságait is. Emlékiratában bőven szól a táncról, a farsangi, valamint a lakodalmi szokásokról.⁴¹ Leírásaiból kiderül, hogy a lakodalom, mint a házasságkötés szokáskörének legfontosabb eseménysorozata, egyike azon korabeli mulatásnak, vigasságnak, amelynek folyamán jelentős szerep jutott a táncnak. Már a házastársul kiszemelt leány megtekintésekor, még az eljegyzés előtt, a *leánynéző* alkalmával sor került a táncra. Ebből az alkalomból, a legény és a hozzátartozói a leány otthonában cifra lovakon s öltözetben, rendszerint vacsorára érkeztek, „ott jó szívvel látták, [...] a legényt és a leányt egymás elleniben ültették szemben; erősen ittak, vacsora után éjfélig s tovább táncoltanak”.⁴² Táncra azonban nem mindenhol került sor. Bethleni gróf Bethlen Miklós (1642–1716) álmalférfi írja magáról önéletrajzában, hogy amikor Nemes János háromszéki főkapitány társaságában Zabolán volt [ozsdolai Kún István alig 15 éves leányának, Ilonának, látására], igen jó szívvel látták, vendégelték. „De minthogy gonosz szokás, hogy a leánynézőt, ha lehet, megrészegítsék” a gyógyi bor mellé savanyúvíz helyett, titokban, [inasa sem tudta], a jégbe hűtött savanyúvízes palackban *szász* bort tettek elébe, így víz helyett, bort borral elegyítve, hamar megrészegült s egyszer csak azon vette észre magát „hogy az embernek az orra is kettőnek látszik”. Nem is ment vissza az asztalhoz többé, hanem nyomba lefeküdt, s másnap az ebédnél „rosszul lévén a tegnapi bortól”, keveset evett s csakis valódi savanyúvizet ivott.⁴³

A leánynéző ellenpárja a *háztűznéző* volt – Apor szerint ez elsősorban a székely közrend között volt szokásban –, amikor a leány apjának atyafiai tettek látogatást a leendő vőlegény házánál. „Azokat is az legény cselédestől jó szívvel látta, megittatta, táncoltatta”,⁴⁴ Ezek után már természetes, hogy az eljegyzés [kézfogás, „hütlés”, *mátkásodás*] utáni vacsorán is „vígán laktak, vacsora után pedig éjfélig s tovább táncoltak”.⁴⁵

A menyegző napján a vőlegény s násznépe hintókon, lóháton, muzsikusokkal vonult a menyasszony után abba a faluba, ahol a lakodalom volt. Apor szerint: „legelől ment az násznépe, azok előtt voltak az *töröksípások, trombitások, dobbal*”. Alább: „az násznépe is *mindenféle muzsikával*, valamennyi kitölt s illet, annyival ment”.⁴⁶ A vőlegény érkezését hírül vivő ifjú lovas legényeket [*előköszöntők* vagy *örömondók*] egy pohár borral és zenével várták a menyasszonyos háznál, s miután az előbbi elköszöntötték és megitták, „táncot osztottanak nekik, s hármat táncoltanak”. Az örömondók kísérőit is „itatták és táncoltatták”.⁴⁷ Hasonlóan írja le a lakodalmas házhoz való menést 1760-ban Rettegi György (1718–1786) pénztárnok, alispán [második felesége, Kandó Mária, dályai Kandó Ferenc Udvarhelyszék nótárius leánya volt] is. „Midőn azért a házasulandók között a jegyváltás és esketés is végbement, egy bizonyos napot tettek” a lakodalom napjára. „Így osztán a nagy sereggel megindultak *török sípossal*, akinek volt s egyéb muzsikásokkal, úgymint: *hegedűs, gardonos és cimbalmosokkal* oda, az hol a menyasszony szülei vagy maga lakása volt”. [...] Olyankor szoktak volt *öröm-*

41 APOR 1978, 21. o.

42 APOR 1978, 93–94. o.

43 MR 1980, 625. o.; SZÁDECZKY 1899, 618. o.

44 APOR 1978, 94. o.

45 Uo. 95. o.

46 Uo.

47 Uo. 97–98. o.

mondókat is előreküldeni, kik is a násznagy szavával a gazdát köszöntötték, kiket is az házba, vagy színben bevivén szörnyűképpen igyekeztek megrészégiteni s meglopatni vagy magát, vagy lovát, s ha ugyancsak a szolgák, kik velek mentek jól nem vigyáztak, vagy pisztolyát, vagy kengyelét, vagy egyebét ellopták, mert azokat is szüntelen itatták”.⁴⁸

A lakodalomnak, ha a palota, udvarház nem volt elég tágas, rendszerint egy hosszú, általában fedeles színt építettek s benne mulattak „mindenféle muzsikával”. A színben két muzsikáló szék volt „magasan felcsinálva”, „az egyikben muzsikáltak a vőlegény muzsikásai, a másikban az örömatyáé”.⁴⁹ A lakoma után az asztalokat a színből kihordták, s a rendezői szerepet betöltő *főgazda* „szép ceremóniákkal, térdhajtásokkal táncot kezdett osztani”. Az első táncot három pár járta: a násznagy a nyoszolyóasszonnyal, a vőlegény a menyasszonnyal, valamint a vőfély a nyoszolyókisasszonnyal. Másodikra az örömapa és az örömanya táncolt, utánuk a gyermekeik, majd sorra kerültek a közelebb s távolabb lévő atyafiak is. A lakodalmakban tehát rendre táncoltak. Közkedvelt volt a *lengyel változó, lapockás tánc*, a „rég Magyaroknál” [úri és főrendeknél] pedig, nemcsak a lakodalmakban, hanem a vendégségekben is, dívott az *egeres tánc*, a *gyertyás tánc*, „mindenik tánchoz szokott nóta, melyet az akkori muzsikások jól tudtannak”.⁵⁰ Apor leírja a *süveges táncot* is.⁵¹ Bár nem tartozik közvetlen a témánkhoz, itt említjük meg, hogy a *süveges* tánc kedves tánca volt a fennebb említett Bethlen Miklós államférfinak és emlékirónak is. Önéletírásában, sok becses művelődéstörténeti érdekesség között, azt is az utókorra örökítette, hogy ő maga a táncot, „hol, mi módon, és kitől tanulta”. „Erdélyben ahol csak a hajlandóság, a bor és a muzsika a meszter, akarám megtanulni; az atyámnak egy Mihály nevű *hegedűsével* elbújtam messze félre, ő vonta s mondotta is néha; így, ne úgy etc. Én mint Nóé részeg cájja, ugrottam, mentem elé s hátra, de abból bizony semmi derék dolog nem telék; mégis ugyan én is széltiben bolondoskodtam a többivel, és kivált a *süveges tánc* kedves volt előttem”.⁵²

A menyegző éjszakájának fénypontja a *menyasszonytánc* volt. A tánc során lakodalmi tisztségek hierarchiáját követve adták át a menyasszonyt a jelesebb vendégeknek. „Kihozván [a menyasszonyt] – írja Apor – az *hegedűsök* csakhamar vonni kezdték a menyasszonytáncát”; mikor elkezdték vonni, a menyasszonyt osztották a násznagnak, ki egyet-kettőt kerülve vele [...] a menyasszonyt a vőfély kezére adta, a vőfély után is egynehány pár táncolt a menyasszonnyal, majd a nyoszolyóasszony és a nyoszolyókisasszony elvezették a vőlegény „hálóházában”.⁵³ A vendégek hajnalig tartó muzsikaszó mellett tovább táncoltak. Igaz, volt olyan „fejedelmi lakodalom” is, hol „úgy eldőlt az asztali vendégek az sok ital miatt”, hogy mikor táncolni kellett volna, alig volt „egynéhány férfi”, aki erre képes lett volna, írja a nagy anekdotakedvelő Apor.⁵⁴

A lakodalom másodnapján – ekkor a táncot már nem a *főgazda*, hanem a vőfély osztotta – az új házások felköltése is zeneszóval történt, akiknek a muzsikások virradatkor *hajnalnótát* vontak.⁵⁵ Aztán a násznép, míg az ebéd elkészült, újra táncolhatott, úgy estefeléig.

48 RETTEGI 1970, 98–99. o.

49 APOR 1978, 102. o.

50 Uo. 43. o.

51 Uo. 45. o.

52 MR 1980, 628. o.

53 APOR 1978, 107–108. o.

54 Uo. 121. o.

55 Uo. 109. o.

A lakodalom harmadnapján felpakolták a „*parafernumot*” [kelengyét vagy hozományt], s az új házasember hazavitte a feleségét, s „ott is harmadnapig vígan voltak, táncoltak”, majd a vendégek eltávoztak. Aztán – jegyzi meg Apor – „az új házasok úgy éltenek, az mint lehetett, ritkán igen jól csendesesen [...], talán többet heregve, morogva, kocódva, hogy több víg napok sem volt talán az lakodalmok napjánál azok közül is, az kik ilyen pompával házasodtak”.⁵⁶

A fennebb már idézett Rettegi György is részletesen ír emlékiratában korának lakodalmi szokásairól, arról, hogy „mi formában celebrálták a lakodalmi, vagy menyegzői solemnitásokat [ünnepségeket]”.⁵⁷ Többek közt leírja a *menyasszony búcsúztatóját*, amelyre lakodalom éjjelén, még a lefektetés előtt került sor. A násznagy „megfogván a menyasszony kezét apja, anyja s atyafiai eleibe állítván nagy hosszas perorációval [hosszadalmas szónoklattal] elbúcsúztatta”. Megemlíti a *gyertyás táncot* is, ami ugyanekkor zajlott: „azalatt pedig a nyoszolyóasszony és leány egymás kezét fogván táncoltak, nemcsak ők pedig, hanem mások is mind meggyújtott (ha nagy pompa volt) fejr viaszgyertyákkal táncoltanak”. Ezt követően a „vőfély a menyasszonyt kezére vévén kettőt-hármat fordult vele”, majd a vőlegény szállására kísérte. A kíséretben részt vevők pedig visszamentek mulatni „s ha tetszett még ittak s táncoltak, ha nem kellett, elmentek kiki a maga szállására”. A menyegző másodnapján, miután a menyasszonyt felkontyolták és kivezették a vendégek közé, újból „mindennek kellett táncolni a menyasszonnyal, némelykor pedig úgy, hogy pénzt kellett adni érte a ki mennyit akart adni a menyasszonnyal való táncolásért, mely is az muzsikásoké volt, néha pedig a menyasszonynak adták jobb részét. Annak utánna ismét asztalhoz ülven ettek-ittak”; majd a vőlegény a házához vitte az új asszonyt, s „ott is ettek-ittak, táncoltak, néha veszedtek, verekedtek s meg is vagdalkoztak. Ilyetén ceremóniával vette s vitte az ember vagy az Istennek nagy áldását, vagy nagy átkát a maga házára és fejére”, zárja Rettegi a lakodalmi szokások leírását. Végül pedig megjegyzi [N. B.], hogy a lakodalomban, mikor a tánchoz hozzáfogtak „elsőbbben sétáló, vagyis lassú táncokat húztak, annakutánna szaporább *magyar táncot*, e mellett *bundás-, tőkés-, tolvajos-, borbély-, tapsi-, egeres-, reverentias-táncokat* nagy mulatsággal jártunk”.⁵⁸

Apor Péter, aki a változó [„nájpmódi”] világ szokásait nem kedvelte, keserűen jegyzi meg korára vonatkozóan, hogy az általa leírt táncoknak az úri népek körében, a menyegzőkön már „semmi keleti nincsen, sem a szép lassú *magyar táncnak*, hanem azt kiáltják: vonjad az német, francia, tót táncat; úgy ugranak mind az legény, mind az leány, mint a kecské”.⁵⁹ Rettegi hasonlóan panaszodik: „Most [1760-ban] *lengyel-, stajer-, német-, oláh-, és cigány-táncokat* nagy hebehurgyáson járnak, a szegény *kövári-nótának* híre sincsen, azelőtt pedig híres volt”.⁶⁰ Cegei Was György (1658–1705) naplójában olvashatjuk, hogy a Hunyad vármegyei malomvízi előnévű Kendefi János menyegzőjén, 1684 májusában, a lakodalom „közben volt *fegyveres táncz, zsidó táncz, oláh táncz*; estve tüzes szerszámok hányattak”.⁶¹ Ezek az adatok rávilágítanak arra, hogy Erdély népeinek zenei és tánclete a 17–18. században nagyon színes volt, amihez a románokkal, szászokkal és más népekkel való több évszázados együttélés is hozzájárult.

56 Uo. 112–113. o.

57 RETTEGI 1970, 98. o.

58 RETTEGI 1970, 100. o.

59 APOR 1978, 43–45. o.

60 RETTEGI 1970, 100–101. o.

61 NAGY 1896, 37. o.

Természetesen a fejedelemség kori úri lakodalmakban, vendégségben többségében még a „magyar nótáé” és a „magyar táncé” volt a főszerep. 1702-ben, Gyalu várában, a gróf Bánffi Anna és gróf borosjenői Székely Ádám lakodalmában „mind urak, asszonyok, kisasszonyok, úrfiak igaz magyar köntösben voltak öltözve, mind *magyar nótát* vontanak, mind *magyar táncot* táncoltanak”.⁶² Apafi Mihály (1632–1690) fejedelem is, kinek „igen kedves muzsikája” volt a *duda*, mikor táncolt a fejedelemszónnyal [Bornemissza Annával] „*magyar módon*, szép csendesen táncolt, alig láthatta valaki az lábait, mint emeli fel az táncban”.⁶³

Úgy Apor, mint Rettegi, „amennyire eszükbe jutott”, az úri lakodalmi szokásokat írták le, de Apor szavaival élve ebből bárki eszébe veheti „az alább [a nép körében] való lakodalmakat is, mert azoknak is csak az volt a fundamentuma, ha az pompa szintén úgy ki nem tölt is”.⁶⁴

A fentiek egyértelművé teszik, hogy a 17–18. századi Erdélyben és Székelyföldön a lakodalom, úgy az előkelők, mint a köznép számára, az egyik legjelentősebb mulatási alkalom volt. Ebből „ha nem is egyaránt”, de kivette a részét úgy a táncos lábú székely primor, lófő, mint a gyalog renden lévő székely, vagy az előbbieket házában lakó jobbágy és zsellér is. Apor ír arról, hogy a menyegzőben miképp gondoskodtak az „alábbvaló cselédekről”, szolgálókról: „még az kocsisoknak, s lovászoknak is bort adtak, [...] sőt némely úr szállására egész hordó bort vontanak, némelyeknek átalaggal, az kinek, mint voltak cselédei, és úgy az cseléd is a szállásán vígan volt”. Sőt, a falu népéről sem illett megfeledkezni. „Hogy azért az község is étlen ne maradjon, az ökröt egészen megsütötték, megsülvén abban egy falka kést ütöttek, az szarvát megaranyozták, az bor csatornán folyt, egy falka kenyér tekenyőkben ott állott, ott az kinek kellett, ivott, evett, vígan volt, senki nem tilalmazta”.⁶⁵

A menyegző „az azt rendező családok számára egyedülálló reprezentálási lehetőség” volt. Ez alkalomból [ugyanis] anyagi javaikat és társadalmi súlyukat a helyi társadalom érdeklődésének középpontjába állíthatták a különböző rendű emberek. Ez a kevésbé tehetőseket is arra csábította, hogy anyagi lehetőségeiket felülmúlva reprezentáljanak, gyakran létbiztonságuk rovására is.⁶⁶ Ezt a megállapítást csak erősíti egy 17. századi forrásunk, a *Jó alias Szatmári János jobbágyásra való obligatoriájáról való levél*. 1676. márc. 8-án Ábránfalván lakó Jó, másképp Szatmári János, dályai Mihály deák és égei Bandi István fogadott közbírák előtt, azért köti el magát örökös jobbágyul „Nemes és nemzeti Ugron Pál uramnak”, hogy „*ha az Isten azt adná érni, hogy házasságra gondolná magát [mármint Szatmári János], ökegyelme az lakodalmát tartaná fel*”. Szatmári ennek fejébe megesküszik, hogy ő Ugron Pál „*keze alól el nem szökik, se el nem bujdosódik, hanem ökegyelmét, mit az több örökös jobbágyok ennek utána fiúról fiúra örökösön szolgálja*”.⁶⁷ Az előbbi esetet tömören, közismert tréfás táncszavunkkal [Sárosi János tanácsúr is ezt dúdolta Balázsfalván 1695-ben, II. Apafi Mihály és Bethlen Kata lakodalmán] így foglalhatjuk össze: *dínomdánom, holnap bizony bánom-bánom!*⁶⁸

A táncalkalmak, vigasságok, házasságkötések, lakodalmak, leszámítva a nagyobb sátoros ünnepeket, régen a farsangi időszakra estek. Vagyis vízkereszt napjától [január 6.] hamva-

---

62 APOR 1978, 121. o.

63 Uo. 49. o.

64 Uo. 113. o.

65 APOR 1978, 105. o.

66 NL 1980, 3. és 400. o.

67 USzL. II/40. 1. o.

68 APOR 1978, 51. o.

zószerdáig. Nagyböjtben [hamvazószerdával kezdődik és húsvétvasárnapig tart], adventi időszakban [karácsony (december 25.) előtti negyedik vasárnapig tart] és karácsonyig tart], amint az már fennebb az elősorolt rendtartásokban olvashattuk, tilos volt a házaknál, korcsmán a muzsika és a tánc, az ének, a zene.

A karácsonyi ünnepkör után a farsanghoz kapcsolódik a leggazdagabb jeles napi szokáshagyomány. Legjellemzőbb eseménye az álarcos, jelmezes alakoskodás, amely majdnem minden farsangi szokásban előfordult. A maszkos alakoskodás, a víg, pajzán játékok mellett fontos szerep jutott ebben az időszakban „az ünnepinél is gazdagabb” evés-ivásnak, táncnak, úgy a kocsmában, mint a fonóban. Így volt ez a régi Székelyföldön is. „Farsangban pedig – olvashatjuk Apor Péternél –, kivált a székelységen, az atyafiak valamelyik atyafihoz gyűltenek, onnét rendszerént ilyen cursust bocsátottak: *most az emberség megindult, és az embertelenséget felkeresi, s ahol feltalálja, emberségre tanítja*. És mivel minden időben vagyon rossz ember, ha rossz emberre tanáltak valahol, avval nem gondoltak, vagy akart, vagy nem [farsangolni], jól kellett főzteni, másként az övéből az atyafiak bizony jól főzettek, vagy akart, vagy sem, de az gazdának csak jókedvinek kellett lenni. Ezenkívül tízen, tizenketten az atyafiak és nemesek egy szánban beültenek, zekében, harisnyában öltöztenek, az szán előtt hat ökör volt, közöttük két-három cseber bor, s úgy ittak, s úgy jártak egymáshoz, csuklyát vontak az nyakokban, botot az kezekben, feles *cigány hegedűsök, dudások az szánban, kiáltásokkal, muzsikaszóval, úgy jártak az tartományt*”.⁶⁹ Farsangkor „még a nagy emberek is abban gyönyörködtek, mikor a cselédek vígan voltak”, sőt volt sok „nagy ember, az kiknek előbbvaló szolgálai voltak, azokkal mindjárt [együtt] ivutt, megrészegegdvén, az *hegedűsöket* behitták, s virradtik táncoltanak”.⁷⁰

Apor Péter emlékiratában a székelyföldi kúriák, udvarházak, kastélyok falai között nemritkán sorra kerülő spontán úri mulatságokról is olvashatunk. „Kivált az székelységen, – írja – mikor valamely úrfi vagy nemes ifjú legény vígan volt, s táncolni akart, leküldött az faluban, az falusi leányokat esszegyűjtötte, az házához felvitette, virradatig is tisztességesen eltáncoltanak; még hogy legkisebb bujaság esett volna is, soha híre-helye sem volt”.⁷¹ A mulatozó urak között kedvelt hangszer volt a töröksíp [*tárogató*], a dob, hegedű, duda, furulya és a cimbalom. „Mikor megittasodtanak az emberek, soknak *énekes inasi* voltak, akkor énekelni kezdettek, valami szép régi magyar dolgokról énekeltették, néha *szerelem éneket* is mondottanak, kivált az nagy embereknek régi időben, mikor mulattanak, igen kedves muzsikájok volt a *töröksíp*, egyszersmind az *dob*, akkor szép magyar nóták voltak, s azokat fűtták, s annál ittak az nagyja az embereknek. Amely nótákat pedig az *síppal* fűttanak, ugyan indította az embereket mind az italtra, mind a vigasságra. [...] *Trombitáltak* is némelykor, de azt úgy fűtták, mintha egy farkas ordított volna. [...] Asztaltól felkelvén vagy még asztalnál ülven is, készen volt az *hegedű* és *duda*, ottan-ottan az *furulya* és *cimbalom* is; azután táncolni kezdettek, nem ugrándoztak kecske módon, mint most, hanem szép halkal járták, gyakorta kiáltván: három a tánc”.⁷²

A spontán táncalkalmak közé tartozott a fonó, vagyis a *guzsalyas* is, mely november-től farsang végéig, szombat és vasárnap kivételével, naponta sötétedés után éjfélig tartott. A Székelyföldön a serdülők és a felnőttek körében akárcsak a szabadok és jobbágyok között

69 Uo. 73–74. o.

70 APOR 1978, 75. o.

71 Uo. 145. o.

72 Uo. 42–43. o.

egyaránt népszerű alkalom mellett, hogy fontos állomása volt a kender feldolgozásának, kiváló szórakozási, ismerkedési lehetőséget is nyújtott az ifjúságnak. Az éjszakába belenyúló fonót, annak világias játékait, táncait, a „fajtalan, búja élet *exercitiumát*” [gyakorlását] az egyházi és világi hatóságok egyaránt tiltották.⁷³ A 18. századból több ilyen széki, egyházi végzést ismerünk.

1727-ben Udvarhelyszék tiltja meg kemény szavakkal a guzsalyozást, a falusi ifjúság főnőbéli szórakozását a hivalkodó dolgok, a gonoszság, a ledérség, a verekedés és a fajtalan, búja élet meleg fészkének minősítve. Elhatározták, hogy „az ilyen búja” gyülekezőhely fenntartója, ha szabad ember, 3 forintig büntethető, ha pedig jobbágy, és a földesura [*dominus terrestris*] meg nem akarja büntetni, akkor az is 3 forintot fizessen a tisztnek, ha pedig megbünteti, az a tiszt előtt történjen. Az olyan helyeken tartózkodó ifjakat pedig a bírák és az esküdtek tegyék kalodába, és „míg a gyülekezet a Templomból ki nem jön, addig ott tartassanak”.⁷⁴

1778-ban Lövétén [Udvarhelyszék] tartott partikuláris vizitáció alkalmával több személyt megfeddtek, pénzbírságra és testi büntetésre ítélték, mert házaiknál „az Isten és az Anyaszentegyház törvényeivel nem gondolva, szabadosan éjjel-nappal táncot engedtek”. A hegedűs Márton Józsinak pedig, „mivel sok ízben intetett, hogy ne muzsikáljon szabadság nélkül, mégis ezzel nem gondolván muzsikált, nyakasságra vetve magát”, büntetésül 24 lapátütést kellett elszenvednie.⁷⁵

1784-ben Háromszék mind a „guzsalyosság által való egybegyűlést”, mind a vásárnapokon és ünnepeken való táncolást, a karácsonyi kántálást, „különféle alakoskodásokat” megtiltja. Az újra és újra kibocsátott rendeletek azonban nem hatékonyak.⁷⁶

*

A 19. század elején a székely városok is zajosak az alkalmi mulatságtól. Ezek színhelyei a forrásokban „borháznak” nevezett kocsmák, fogadók voltak. Fogarasi János (1801–1878) a Nemzeti Társalkodó hasábjain 1836-ban megjelent útleírásában arról tudósít, hogy Udvarhelyen „Úrnapja inneplése”, vagyis a búcsú jó alkalmat nyújt a Hargita-alji szomszédos katolikus falvak lakosságának a városban való mulatozásra. Mint írja: „az innep délutánján mindenik borházból zeng a ropogós muzsika, s hallszik a *nemzeti tánc* robaja, s a verekedés a régi szokás szerint nem marad el”.⁷⁷ Keresztúron is „minden szombaton láthatni a borházban egy egy *improvisator* [rögtönzőt] tánczközben lelkesen verseket ömlesztzeni, pl.

»Timafalvi szegelet
Ne nézz olyan halálra,
Ott öletem eleget
Drága kincsem Kalára!«⁷⁸

A székelyek jellemző férfitáncáról, *verbunkról* vagy *csürdöngölőről* és a *csárdásról* Daniel G. Scheint (1772–1835) medgyesi szász orvos tudósít részletesen az 1833-ban Pesten megjelent német nyelvű Székelyföld leírásában:

73 NL 1979 II. 197–203. o.

74 KOLOSVÁRI – ÓVÁRI 1885, 134–135. o.

75 GyFLSzGylvt. Főesperesi vizitáció 1778–1782.

76 IMRE 1983, 92. o.

77 NT. 17. 1836, 262. o.

78 NT. 18. 1836, 276. o.

„A székelyek tánca majdnem azonos a magyarokéval, eleven kifejeződése a népi karakternek. Pezsgő és viharos, mint a székely szenvedélyek, egyetlen tánc sem közelíti meg, ami a mozdulatok művészetét, az ugrásokat és a lábak egymásba fonódását illeti. Egyébként részben csak férfiak táncolják, egyedül, részben azonban fehérszemélyekkel együtt is, és az egyik sajátossága, hogy a férfi lábát sarkantyúnak kell díszítenie. Ha a férfi egyedül táncol, a tánc egyszerű lépésekkel kezdődik, körben, miközben a sarkantyúkat állandóan összeütik, és minél jobban hatalmába keríti a zene a táncost, minél gyorsabban pezseg testében a vér, annál változatosabbak lesznek a figurák, annál hevesebbek az egész test ritmikus mozdulatai, míg csak a láb ki nem fárad.

Ha a táncot fehérszeméllyel kezdik el, akkor saját szerep hárul rá, először néhányszor körbevezetik, azután elengedik, akkor táncos és táncosnője különváltan táncolnak, de úgy, hogy a táncosnő kevésbé művészi és megerőltető léptekkel állandóan a táncosa körül forog, és mindig szemmel tartja. A táncos egyáltalán nem tűnik vele törődni, míg végül kedveskedően közeledik hozzá, mindkét karjával átfogja, gyorsan jobbra, majd balra forgatja, néhányszor körben, azután újra elengedi, és a tánc újrakezdődik.

A zene megfelel a tánc és a nép karakterének, hol felkelti a szenvedély viharát egy pezsgő, gyors allegróval, és gyors mozdulatokra készíti a táncost, hol puha sóhajokkal panaszolja a kedves utáni vágyakozást, és táncolva vezeti a nőt a férfi karjaiba”.⁷⁹

Hasonlóan írja le pár évtizeddel később Tiboldi István (1793–1880) is a székely táncvigalmat s a verbunkot, Kriza Jánoshoz küldött levelében: „Még ez órában is jól emlékszem arra, hogy midőn kis koromban táncvigalomban valék falunkban (Székelyszentmiklóson), eljőve oda a szomszéd M. faluból tíz vagy tizenkét az időben híres táncú legény is, mind hosszú báránybőr sapkával, egyet-kettőt kivéve mind sarkantyús csizmával. Ezek táncoltak aztán párosan is, ki leánnyal, ki ifjú hölgyel. Egy-egy nótát eljártak csak úgy magokra társ nélkül is verve össze sarkantyújukat, közbe-közbe mondogatva rövid szerelmi versecskéket is. Volt csengés-pengés, bongás. Kitettek magokért istenigazából”.⁸⁰

A fentiekben a székely táncművelés néhány pillanatát sikerült csak felvillantatnunk. De ezekből is egyértelműen kiviláglik, hogy a 17–19. századi Székelyföldön a falusi és városi közösségi szórakozás keretét a spontán létrejövő – vásári, korcsmai – vagy szervezett, elsősorban a családi élet szokásaihoz – leánynéző, menyegző –, a közös munkához – guzsalyas, fonó –, és a naptári év különböző napjaihoz – karácsonyi, farsangi tánc stb. – fűződő táncalkalmak biztosították. Ezekben a mozaikszerű adalékokban felismerhetjük már a 20. századi székely táncéletre is jellemző vonások előzményeit is.

79 SCHEINT 2012, 161–162. o.

80 KRIZA 1863, 542–543. o.

Felhasznált irodalom és források

APOR PÉTER

1978 *Metamorphosis Transylvaniae*. Előszóval és jegyzetekkel ellátta Kócziány László. A szöveget gondozta Lőrinczy Réka. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.

BARABÁS LÁSZLÓ

1981 *Hesspávázás és királynézás a Sóvidéken*. Népmismereti Dolgozatok 1981. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest. 160–174.

2015 *Az otthonosság gyökerei. Népmismereti írások, néprajzi tanulmányok*. Mentor Könyvek Kiadó, Marosvásárhely.

FERENCZI SÁNDOR

2001 Udvarhelyszéki egyházi vizitációk Szebelébi Bertalan vikárius idejében. *Hazanéző* 2001. XII. évf. 2. szám. 14 – 16.

GyFLSzGylvt = *Székelyudvarhely Szentmiklós Plébánia Levéltára*. Vizitációs jegyzőkönyv. 1683–1702. Gyulafehérvári Főegyházmegyei Levéltár. Székelyudvarhelyi Gyűjtőlevéltár.

Zetelaki plébánia iratai. F 712. Főesperesi vizitáció 1778–1782. Gyulafehérvári Főegyházmegyei Levéltár. Székelyudvarhelyi Gyűjtőlevéltár.

IMREH ISTVÁN

1983 *A törvényhozó székely falu*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.

KRIZA JÁNOS (szerk.)

1863 *Vadrózsák. Székely népköltési gyűjtemény*. Stein János Erd. Múz. Egyleti Könyvtár Bizománya, Kolozsvárott.

Magyar Remekírók. Kemény János és Bethlen Miklós művei. Szépirodalmi Könyvkiadó. Budapest, 1980.

Magyar történelmi évkönyvek és naplók a XVI–XVIII. századból. Harmadik kötet. Cegei Vass György és Vass László naplói 1659–1739. Közli Nagy Gyula. Budapest, 1896. A Magyar Tud. Akadémia Könyvkiadó Hivatala.

MN = DÖMÖTÖR TEKLA (főszerk.)

1990 *Magyar néprajz* VI. Népzene, néptánc, népi játék. Akadémiai Kiadó, Budapest.

NT = *Nemzeti Társalkodó*. 17. szám. 1836. okt. 25.

Nemzeti Társalkodó. 18. szám. 1836. nov. 1.

ORTUTAY GYULA (főszerk.)

1979 *Magyar néprajzi lexikon.* Második kötet. F – Ka. Akadémiai Kiadó. Budapest.

1980 *Magyar néprajzi lexikon.* Harmadik kötet. K – Né. Akadémiai Kiadó. Budapest.

PESOVÁR ERNŐ

2003 *A magyar tánc történet évszázadai. Képes tánc történeti olvasókönyv.* Hagyományok Háza, Budapest.

RETTEGI GYÖRGY

1970 *Emlékezetre méltó dolgok 1718–1784.* Bevezető tanulmánnyal és magyarázó jegyzetekkel közléteszi Jakó Zsigmond. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.

SCHEINT, G. DANIEL

2012 *Az Erdélyi székelyek földje és népe. Természeti, politikai, statisztikai és történelmi szempontból (1833).* Székely Nemzeti Múzeum kiadása, Sepsiszentgyörgy.

SZÁDECZKY LAJOS

1901 *Régi erdélyi lakodalom.* Történelmi korrajz 3 képben. Kolozsvár, Ajtai K. Albert Könyvnyomdája.

1899 Régi erdélyi lakodalmakról. *Erdélyi Múzeum* 1899. 16. 10. 617–633.

Sz. Okl. Új s. = *Székely Oklevéltár.* Új sorozat. I–III. Udvarhelyszéki törvénykezési jegyzőkönyvek. 1569–1600. Közléteszi Demény Lajos – Pataki József – Tüdős S. Kinga. Európa Könyvkiadó Budapest–Kriterion Könyvkiadó Bukarest, 1983–1994.

UzL = *Udvarhelyszék Levéltára.* F 16. Törvénykezési jegyzőkönyvek II./40. Román Nemzeti Levéltár Kolozs Megyei Hivatala.

Dance Opportunities, Amusements in the old Szeklerland

During my research concerning the history of the Szekler people, while studying 16-19th century written sources (Hungarian historian memoir-literature from Transylvania, legislative, ecclesiastical and communal minutes of meetings from Udvarhely County, travel books etc.) I found a lot of information about the history of dance which, I consider will help colour the image of the Hungarians of Transylvania, more precisely the dance-culture, the habits and the traditions of the Szekler people. The data show the former dance-life of the epoch, and enrich our actual knowledge of “one or two loud events”, the usual occasions for dance (wedding, carnival time, the so-called “fonó” – making of the thread, etc.), and the different amusements bound mostly to the ecclesiastical holidays (pilgrimage) of the old Szeklerland.

The sporadic information should not be underestimated from the point of view of the research of the szekler dance-history, as it brings numerous, unknown and important mosaic-pieces to complete the former Transylvanian or Szekler dance-opportunities and -customs.

In this paper we could only present a few moments of the Szekler dance-culture. But they show unambiguously that in the 17-19th century Szeklerland the frame for both the rural and burgher communities' amusement were ensured by spontaneous (in taverns, fairs), or organised occasions. The latter mostly connected to family-life customs (the call of the groom to the bride's house, wedding), common labours (the so-called “guzsalyas” and “fonó”) and the different days of the calendaristic year (dance at Christmas or carnival time, etc.)

In these mosaic-like data we can also recognise the antecedents of the specific outlines of the 20th century dance-life.